

בית הכנסת

[א]

גדר קדושתו

מה טבו אהליך יעקב משכנתוך ישראל: (במדבר פרק כד, ה)
ואיתא בפסיקתא זוטרתא (במדבר פרשת בלק דף קכט עמוד א) מה טובו אהליך יעקב, אלו
בתי מדרשות, משכנותיך ישראל, אלו בתי כנסיות.

מן התורה או מדרבנן

שיטת היראים (ספר יראים סימן תט) שהמצוה של מורא מקדש שייך מה"ת גם בבתי
בנסיות ובתי מדרשות, וז"ל ויראת מאלהיך צוה בהכנס אדם למקדש או בבית הכנסת או
לבית המדרש שינהג בהם מורא וכיבוד, דכתיב בפרשת בהר סיני את שבתותי תשמרו
ומקדשי תיראו לא ממקדשי אתה ירא אלא ממי שהזהיר על המקדש, פי' מן הבית הכנסת.
ומצינו בית הכנסת ובית המדרש שנקראו מקדש דתניא בת"כ והשימותי את מקדשיכם
מקדש מקדשי מקדשיכם לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות. למדנו כשאמרה תורה את
מקדשי תיראו שבתי כנסיות ובתי מדרשות בכלל, והמורא מה הוא אינו מפורש במקרא
ופירשו חכמים כל אחד לפי סברתו לפי חומר קדושתו.

אבל דעת הרמב"ן (מגילה דף כה עמוד ב) דאינו אלא מדרבנן, ונתנו לבית הכנסת דין של
תשמישי מצוה. עי"ש שמדייק מזה שלמדו במשנה שאם מכר בית הכנסת לוקחין בדמיו
לוקחים תיבה וכו' משמע ודאי שבית הכנסת קדושה יש בו, וכדאמרינן בגמ' (כ"ו ב')
אוגורה ומשכונה אסור מאי טעמא בקדושתיה קיימי, ואמרינן נמי אמאי תיפקע קדושתה,
אבל א"כ הק' איך מותר למוכרו והלא דבר הראוי לגופו במוקדשין אינו נפדה, וכן הא
דאמרינן במתנה אי לאו דהוה להו הנאה מיניה לא יהבי ליה מתנה והויה להו כזביני, ואמאי
תפקע זו והא ההיא הנאה כבר אכלוה וליתא בעולם להחל עליה קדושה.

ותי' הרמב"ן דבית הכנסת עשו אותו כתשמישי מצוה לולב וסוכה, והן עצמן אף על פי
שנזרקין לאחר זמן בזמן מצוה יש בהן קדושה של כבוד, כדאמרינן התם (שבת כ"ב א')
אסור להרצות מעות כנגד נר של חנוכה והוינן בה וכי נר קדושה יש בו ומסקנא דאסיר,
והתם נמי אמרי' דנויי סוכה אסור להסתפק מהן כל שבעה ואבא דכלהו דם כדאיתא בפרק
במה מדליקין. ופירוש הדברים דנויי סוכה אסורין בשעת מצותן משום דחל שם שמים
עליהן, אבל אם בא לסלקן מן המצוה ולהסתפק מהן אסור משום מוקצה למצותו כדמוכח
בפרק כירה (מ"ה א'), לפיכך בית הכנסת כל זמן שבני העיר רוצין בו ומצותן עליו נוהגין
בו קדושה ואפי' בחרבנו, שהרי עדיין לא עבר זמן מצותו וראוי לשפץ אותו ולבנותו, אבל
אם נמלכו למכרו כבר עבר זמן מצותו כסוכה לאחר שבעה ונפקעה קדושה דמצוה מיניה,
דהוה ליה כמפריש שבעה אתרוגים לז' ימים דיוצא בו ואוכלה (סוכה מ"ו ב') דהו"ל
כתשמישי מצוה לאחר זמנן.

ובזה מסביר למה אם מכרו שבעה טובי העיר שלא במעמד אנשי העיר שלוקחין בדמיו תיבה, דמסתמא לא ניחא להו לאנשי העיר לאכחושי מצוה שלהן ואף על פי שיש להם אחרת, ולא שיהא בדמים קדושה ממש להיותן אסורין בהנאה, אבל אם מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר כיון שהסכימו כולן שאינם רוצין עוד בבית הכנסת זה, אפילו למשתא בהו שכרא בדמים מותר דהוה ליה תשמישי מצוה לאחר זמנן דנזרקין.

לא תעשון כן לה' אלוהיכם

כעין זה מצאנו לגבי האיסור של לא תעשון כן לה' אלוהיכם, האם זה נוגע לבית הכנסת מה"ת או אינו אלא מדרבנן. הט"ז (אורח חיים סימן קנא, ג) מביא שהב"י כ' בשם המרדכי (פ' בני העיר) שבה"כ נקרא מקדש מעט ולכן אסור לנתוץ דבר מבית הכנסת, דתני' בספרי מנין לנתוץ אבן מן ההיכל מן המזבח מן העזרה שהוא בל"ת שנאמ' לא תעשון כן לה' אלהיכם, ואם נתן ע"מ לבנות שרי דההיא נתיצה בנין מקרי עכ"ל. וכתב רמ"א (סי' קנב) פי' שיחזור ויבנה וימלא מקום הנתיצה, אבל אם רוצה לנתוץ קצת במקום אחד שיהי' שם גומא אף על פי שהיא לו לצורך אסור. ע"כ יש לזוהר באותם שעושין דף שקורין שטענד"ר ומדבקים בכותל ועושין גומא בכותל שיוכל להחזיק שם ע"י עץ אותו דף לאו שפיר עבדי.

אבל עי' באליה רבה (סימן קנב) שחולק עך הט"ז, עפ"י מש"כ הרמב"ם (פ"ו מה' יסודי התורה ה"ז ופ"א מה' בית הבחירה ה"ז) דהנותן מן המזבח דוקא דרך השחתה אסור. וכן מוכח ברא"ם פ' ראה (דברים יב, ד) שפירש דברי רש"י וכי תעלה על דעתך שישראל נותצין מזבח וכו', פירוש הא דלא הקשה על מחיקת השם, היינו משום דיש לומר בענין שיש צורך למחוק, ואם איתא דאסור בנתיצה אף לצורך א"כ מה פריך על נתיצה.

פתיחת חלון

ועי' בשו"ת אבני נזר (חלק אורח חיים סימן לג, ב) שדן האם מותר לפתוח חלון בקיר של בית הכנסת בשביל עזרת נשים. ועי"ש שמביא דברי הט"ז דסותר על מנת לבנות אינו מותר אא"כ ברוצה למלאות מקום הנתיצה, ומסביר האב"ן דהיינו מדחזינן דחייב בשבת בסותר על מנת לבנות דחשוב מתקן ולא מקלקל, אם כן אין איסור בבית הכנסת, והנה בשבת אינו חייב אלא בסותר על מנת לבנות במקומו. ועל כן אם אינו ממלא מקום הנתיצה חשיב מה שנותן ואינו ממלא קלקול. (ויש לדון טובא על הדמיון לשבת, דכאן סוכ"ס אינו דרך דרך השחתה, אפילו אם אינו ע"מ לבנות במקומו).

האב"ן עצמו מסכים לדברי הא"ר ומביא ראי' מדברי רמ"א (סימן קנ"ב) אהא דאין סותרין בית הכנסת כדי לבנות בית הכנסת אחר אלא בונין האחר תחילה, דהוא הדין בונה כותל א' להרחיבו נמי דינא הכי. ומשמע דגם בזה אין איסור רק משום פשיעותא אף שאינו בונה במקומו.

ובכל זאת פסק שאסור לפתוח חלון, עי"ש שכתב שהדבר ברור שאפילו לשיטת האליה רבה אין היתר אלא בצריך לדבר הקדש דכהאי גוונא לא חשיב מקלקל, מה שאין כן בנידון דידן שצריך לחלון בעזרת נשים, והנשים אינם מצטרפות לדבר שבקדושה. ואף שיכולות

לענות מכל מקום אינם מחוייבים בדבר, גם לא חשיב בית הכנסת ואפילו מאה כחז דמיין (עיין ריש פרק כיצד מברכין [מה ע"ב]), ואין בו משום קדושה, ועל כל פנים לאו כקדושת בית הכנסת.

[ב]

כניסה לבית הכנסת עם נשק

הגמ' (מסכת סנהדרין דף פב עמוד א) לומד מהא דכתיב (במדבר כ"ה) ויקם מתוך העדה ויקח רמה בידו, שמיכן שאין נכנסין בכלי זיין לבית המדרש. ומבאר היד רמה דההוכחה היא מפני שכתוב ויקם וכו' ומשמע שלא היה מצוי לו אלא לאחר עמידתו מתוך העדה. וכן נפסק בשולחן ערוך (אורח חיים סימן קנא סעיף ו) וז"ל מותר ליכנס בבהכ"נ במקלו ובתרמילו ובאפונדתו (פי' מיני כיסים תרגום ובילקוט ובתרמיליה), ויש אוסרים ליכנס בו בסכין ארוך או בראש מגולה.

בית הכנסת או ב"מ איזה יותר חמור

ובשו"ת ציץ אליעזר (חלק י סימן יח) מביא שהמהר"צ חיות בהגהותיו על הש"ס בסנהדרין שם מתמה על הב"י שלא ציינו מקור לזה מגמ' הנ"ל, דמוכח דאף לביהמ"ד דקדושתו קלה מבהכ"נ אסור ליכנס בכלי זיין כ"ש בבהכ"נ, ונשאר בצ"ע. הצי"א תמה על תמיהתו שאדרבה מבואר שבית המדרש קדושתו יותר חמורה מקדושת בית הכנסת כנפסק בטור ושו"ע (או"ח ריש סי' קנ"ג) א"כ י"ל דמשו"ה לא הביאו דברי הגמ' לגבי כניסה לביהכ"נ. וכבר כתב בספר רוח חיים על או"ח להגר"א פלאגי ז"ל להשיג כנ"ל על המהר"צ חיות עיין שם.

ראש מגולה

על מה שכתב השו"ע "וראש מגולה" כתב הלבוש וז"ל "בראש מגולה לא יכנס אפילו במקום שנוהגים ללכת כן בפני השרים, שזהו דרך קלות ראש מאד כאילו אין לו מורא השכינה שעליו, וכשיש לו כובע בראשו יש לו אימה וכובד ראש לפניו יתברך". הרי שהוא פירש דברי השו"ע כפשוטו, וחידש לנו שאפילו אם דרכו ללכת לפני שרים בלי כובע כאן יותר חמור. (כוונתו מן הסתם ל"כיפה" ולא לכובע עליון) אבל יש להעיר, דלדבריו מה השייכות בין סכין לגילוי הראש, ולמה נשנו שני הלכות אלו ביחד. ובאליה רבה מביא שבכלבו דף י' [סי' ז] כתוב וז"ל מיהו אין לחוש כי אם בגילוי, וכן הוא בתשב"ץ [קטן] סי' ר"ב, ומסביר הא"ר דפשוט דקאי על סכין וכיסו דדוקא כשהם בגלוי, אבל כשהם מכוסה מותר, ולא איירי כלל מגילוי הראש, וזה תימא על בעלי שו"ע ולבוש ואחרונים.

סכין קטן או אקדה

הק' הט"ז דכאן משמע דבסכין שאינו ארוך אין חשש זה שהסכין מקצר ימי אדם, ובסי' ק"פ מביא בב"י וש"ע שנהגו לכסות הסכין בברכת המזון לפי שהוא מקצר כו', והשלחן מאריך ימי האדם, הרי דאף בכל סכין חשו לטעם זה דהסכין מקצר, ושני דברים אלו הם בב"י בשם א"ח, ות"י הט"ז דשאני התם דלא בעי אלא לכסות הסכין בזה יש אפשרות לכסות כל

סכין ואמאי לא נעביד הכי, אבל כאן דנצטרך לסלק ממנו הסכין לגמרי וזה טירחא יתירה לסלקו ואח"כ לחזור וליטלו וגם לפעמים יש בו צורך באותו פעם, ע"כ לא הטריחוהו בזה רק בסכין ארוך שאין בו צורך כ"כ. ולפי הא"ר הנ"ל גם בבית הכנסת אינו אסור אלא בגלוי, א"כ הדרא קושיא לדוכתיה.

עפ"י דברי הט"ז רצה הציץ אליעזר (חלק י סימן יח) להתיר כניסה לבית הכנסת עם אקדה (pistol), דרק סכין ארוך הוא דאסור משום דהוי כלי זיין אבל סכין קטן אין איסור, א"כ רק עם רובה גדוד (rifle) יהיה אסור, אבל אקדה שהוא קטן יהיה מותר. ומצא תנא דמסייע ליה בספר יפה ללב (או"ח ח"א סי' קנ"א אות ט') שכותב באמת להסביר דטעמייהו דהאוסרין הוא מההיא דסנהדרין, ולכך כתבו בסכין ארוך שהוא כלי זיין כמו רמח שהוא ארוך, כמ"ש בגמרא ע"ש.

אבל בספר שבלי הלקט (ה' חוה"מ סי' רל"א) מבואר דלא כדבריו, שהביא הא דאמרינן בסנהדרין וכו' מיכן שאין נכנסין בכלי זיין לבית המדרש, וכתב דעל כן לא נמצא סכין בבית המדרש, **דכלי ברזל אפילו כל שהוא נקרא כלי זיין**, כדאיתא התם תניא ר' אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שהברזל ממית בכל שהוא לפיכך לא נתנה תורה שיעור. הרי לן טוען הצ"א דקסבר בפשיטות שהלימוד מקרא דויקה רומח הוא לאו דוקא על בדומה לו ממש אלא הוא לימוד על כל סוגי כלי זיין הממיתים שאין להכניסם בביהמ"ד, וסכין וכלי ברזל אסור אפילו בכל שהוא.

עוד יש לחלק בין סכין קטן שאינו כלי זיין שבדרך כלל משתמשים בו לחתוך דברים, אבל אקדה הוי כלי זיין וכלי הריגה אפילו אם הוא קטן.

בלי כדורים

עוד רצה לחדש דבעינן שיהא בדומה לההיא דרומח, שהמכשיר כשלעצמו כפי שהוא יהא מוכשר לקצר ימים, כסכין וכדומה, אבל כל שהמכשיר זקוק לעזרה נוספת לתפקידו כרובה ואקדה וכדומה הזקוק לכדורים (bullets) שיורה בהם, אזי אם הוא ריק מכדורים יש לומר דמותר ליכנס בו בביהמ"ד, ובביהמ"ד, בהיות והוא כשלעצמו כפי שהוא כעת אינו מסוגל לקצר ימים, ואפילו אם במקום שני בחגורתו שעליו מחזיק גם כדורים, מ"מ לא משנה הדבר לאסור בהיות שכל אחד כפי שהוא בנפרד אינו יכול לקצר ימים.

סיכום

אחרי אריכות מסכם הצ"א וז"ל מכל האמור נראה להלכה בנידון שאלתנו; א, באין צורך ולא טורח מיוחד אין ליכנס ליבהכ"נ ברובה ואקדה, ויש להסירם ולמוסרם לשמירה בחוץ. ב, כשאין אפשרות לעשות זאת יש להתיר הכניסה בהם באופן שלא יהיו ממולאים בכדורים, ומה טוב גם לכסותם בבגד עליון או טלית. ג, אם אין אפשרות להוריקם מהכדורים יש להתיר בכיסוי לבד כנ"ז, ובמיוחד יש להתיר בכזאת באקדה שנתון בנרתיקו וגם אינו מורגש כלל כשמכסים אותו. ד, האמור יש להחמיר בשעת התפלה גם כשמתפלל בביתו או על פני השדה.

דרך מלבוש

הצ"א כותב עוד סברא שם, אבל לענ"ד פשוט א"א להולמו, דהנה הערוך השולחן (אורח חיים סימן שא סעיף נא) מחדש שלחייל המשרת בצבא אז כלי זיין הם לו כבגדיו, וז"ל והטעם מפני שדברים אלו אינם תכשיטין בעצם אלא לבעלי מלחמה הרי הם כבגדיו אבל בסתם בני אדם הרי הם משא, ולכן הבעל מלחמה כמו העובד בצבא המלך הם כבגדיו. ולפי"ז כ' בצ"א דיש גם סברא לומר שלחייל העובד בצבא קבע וכן לשוטר קבוע לדידם הרובה או האקדח נחשבים כאחד מבגדיהם שמלובשים. אבל אין זה אלא תימה שבשלמא התם הנידון אינו אלא אם נחשב כמשא, אז מחדש הערוה"ש שאצל חייל הוא כבגד, אבל כאן הבעיא היא שסכין מקצר ימיו א"כ מ"ש חייל משאר בני אדם. ועי' בספר צדקה ומשפט שבכל מקרה אוסר להכניס רובה או אקדח לבית הכנסת, ואם א"א בענין אחר עדיף להתפלל ביחידות.

[ג]

הנהגה בבית הכנסת

אכילה

כתוב בשולחן ערוך (אורח חיים סימן קנא) בתי כנסיות ובתי מדרשות, אין נוהגין בהם קלות ראש כגון, שחוק והתול ושיחה בטילה, ואין אוכלים ושותים בהם ולא מתקשטין בהם ולא מטיילין בהם ולא נכנסים בהם בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, ות"ח ותלמידיהם מותרים לאכול ולשתות בהם, מדוחק, וי"א דבבה"מ אפי' שלא מדוחק שרי (ר"ן פ' בני העיר). ואין מחשבים בהם חשבונות, אא"כ הם של מצות, כגון, קופה של צדקה ופדיון שבויים.

עריכת "קידוש"

לפי"ז יש לדון על הא דנהוג לערוך "קידושים" או "שבע ברכות" בבית הכנסת, והנה בסעיף ד' כתוב שאפילו לצורך מצוה אחרת, כגון כשנקבצים לעבר השנה בבהכ"נ, מותר לאכול שם. אבל עי' במשנה ברורה (ס"ק כ) שהמ"א הביא בשם הגהת סמ"ק דלא הותר בסעודת מצוה אלא כגון סעודת עיבור שנה שאין בה קלות ראש, שהיתה עשויה בפת וקטניות בלבד, לאפוקי סעודת מצוה שיש בה שכרות אסור אף בבית המדרש. ולפי"ז לכאורה אין היתר כלל, וכך שמעתי בשם הגריש"א שליט"א שבאמת אין לערוך קידוש וכדומה בבית הכנסת. אבל עי"ש (במ"ב) שכתב דמ"מ הנוהגין להקל לעשות סעודת סיום הש"ס בביהמ"ד מפני שאין להם מקום אחר מרווח לזה אין למחות בידם דיש להם על מי לסמוך. ולפי"ז אם יש אולם שאפשר לעשות בו הקידוש אין היתר לעשותו בבית הכנסת. ובספר הליכות שלמה (תפילה סי' יט, הע' 3) מובא שהגרש"ז היה מזרז לאנשי ביתו שכל שאפשר לא לעשות בבית הכנסת, וכתוב שם שבזמנים שמכמה סיבות הוא עצמו עשה ה"קידוש", בבית הכנסת עשה דוקא בערב מתחת לעזרת נשים. (לא מובן לי מה זה משנה אם הוא תחת העז"נ, הרי דינו כבית הכנסת לכל דבר)

עשוי על תנאי

בהליכות שלמה (שם הע' א) כתוב, וכן שמעתי בשם יבלחט"א הגריש"א שליט"א, שה"עולם" סומכים על תנאי דהוי כאילו שהתנו בשעת עשיית בית הכנסת שדברים אלו יהיו מותרים.

והנה בשו"ע (סעיף יא) כתוב כך, אם בשעת בנין ביהכ"נ התנו עליו להשתמש בו, מותר להשתמש בו בחרבנו אבל ביישובו, לא מהני תנאי. ואפילו בחרבנו, לתשמיש מגונה, כגון זריעה וחשבונות של רבים, לא מהני תנאה. בד"א, בבתי כנסיות שבחוצה לארץ, אבל בבתי כנסיות שבא"י, לא מהני שום תנאי. הרי שלפי המחבר לא מועיל תנאי אלא בחורבנה, וע' במשנה ברורה (ס"ק לד) שדוקא לאכילה ושתיה או ליכנס בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים דיש בזה משום קלות ראש, אבל לשאר תשמישים מהני תנאי, א"כ לא יעזור לנו לגבי "קידושים".

הגרשז"א מרמז שם לדברי הביאור הלכה (ד"ה אבל ביישובו) שכתב וז"ל והנה אף שהמחבר העתיק לדינא דבישובו לא מהני תנאי, מ"מ נראה מדברי הט"ז בריש הסימן דכשהוא מדוחק יש לסמוך על הרמב"ן דאפילו ביישובו מהני, והדין עמו שכן הוא ג"כ דעת הר"ן והרשב"א, וגם יש לצרף לזה דעת רש"י ואו"ז דס"ל דאפילו ביישובו מהני תנאי. ולפי"ז יש להם על מה לסמוך בעריכת הקידושים, אבל מסיים הבה"ל **ודע עוד דאפילו לדעת רש"י ואו"ז דמהני תנאי אפילו ביישובו מ"מ לקלות ראש ממש כגון שחוק והיתול וכיוצא בו פשיטא דלא מהני כדמוכח בגמרא להדיא**, עיין שם דאפילו חשבונות אסרו משום דהוא ג"כ קלות ראש. ולפי"ז לא פשוט כלל שהרי מטבע הדברים כשעורכים קידוש אז ה"מצב" נהפך למצב של קלות ראש והוללות, והרבה פעמים מגיע גם לשכרות אם מגישים יי"ש למיניהם.

תנאי בבית הכנסת שבא"י

אע"פ שהבה"ל מיקל בעשיית התנאי אבל עדיין יש להסתפק האם מועיל עשיית התנאי בבית הכנסת שבא"י, שהרי המחבר כתב בד"א, בבתי כנסיות שבחוצה לארץ, אבל בבתי כנסיות שבא"י, לא מהני שום תנאי. אבל עי"ש ביאור הלכה (ד"ה אבל בב"כ) שמפקפק על פסק המחבר משום דדבר זה לא נזכר זה בכל הראשונים, דבא"י לא מהני תנאי, וחידוש דין זה נזכר רק בתוספות, ולכן טוען הבה"ל דכתבו זאת רק לשיטתם דבישובו לא מהני התנאי ורק בחורבנו, ולכן כתבו הטעם דמועיל התנאי בחורבנו משום דכיון דלבסוף כשיבא הגואל ויתקבצו ישראל מכל המקומות אשר נפוצו בין הגוים אל א"י, ולא יצטרכו לזה המקדש מעט ועתידין ליחבר, ועל כרחך ממילא יהיה נפקע אז קדושתן, ולכן מהני התנאי ג"כ לכל זמן שיחבר, משא"כ בא"י דלא יתבטל קדושתו בשום פעם לכן גם לחורבנו לא מהני תנאי כמו ביישובו.

ולפי"ז להפוסקים דסברי דגם ביישובו מהני התנאי למקום הדחק כגון להאכיל אורחים עניים, אפשר לומר דאין חילוק בין בבל לא"י ואף בא"י מהני התנאי אם התנו אף ליישובו לענין זה. ואף דהשו"ע סתם כשיטת התוס' דרק לחורבנו מועיל תנאי, הלא מוכח מהט"ז בריש הסימן שנוכל לסמוך על שיטת הרמב"ן וסייעתו דאף ביישובו מהני תנאי לצורך

עניים במקום הדחק, וכן"ל וא"כ יהיה זה הדין אף בא"י כן. ולפי"ז יש קצת לימוד זכות על מנהג העולם לערוך קידושים גם בבית הכנסת של א"י, אע"פ שהבה"ל אינו מתיר אלא להאכיל עניים במקום הדחק.

"שמעק טאביק" ו"תיקון"

השדי חמד (מערכת בית הכנסת אות ד) יצא נגד מה שנוהגים ההמוניים לכבד זה לזה בטאביק, שזה שולח לחבירו מטאביק שלו וכן חבירו לו, ומתוך כך באים לידי שחוק וקלות ראש. "אוי לעינים שכך ראות". ואף מי שאינו צריך לו ואינו רגיל בשאיפתו, עינו ראה בשל אחרים "תאות לבו נתן לו" להיות גם מן המכובדים, ושואף דרך גיאות הא ודאי אסור.

ועי"ש (אות מ) שג"כ מתרעם נגד אלו שביום היארצייט מחלקים מיני מזונות ויי"ש, ואע"פ שעושים את זה בחדר שקורים לו "בית המדרש" אין מקום להתיר, ועי"ש שלא מועיל תנאי לקלות ראש ואכילה ושתייה הוי בכלל קלות ראש. (ולדבריו יש לפקפק על הלימוד זכות לגבי עשיית קידושים).

תנאי שלא יחול קדושה כלל

ועי' בספר צדקה ומשפט (פרק יב הע' יט) בשם שו"ת אמרי יושר שתנאי מתחילה שלא תחול הקדושה מהני טפי.

וכעין זה מצאנו בביאור הלכה (ד"ה להשתמש בו) שהא"ר בשם הב"ח כתב דאם התנה להתפלל עד זמן פלוני ואח"כ לא יתפלל בו כלל, משתמש בו אחר כלות הזמן כל מה שירצה, והשיג עליו דבאופן זה הלא לא נחשב הזמנה כלל כיון שהתנה בהדיא שהוא רק לפי שעה, וא"כ אפילו בזה הזמן גופא אין קדושת בית הכנסת עליו. **אך לענין קלות ראש נראה שראוי להחמיר בתוך הזמן** וזהו שסיימה הגמרא ואעפ"כ אין נוהגין בהן קלות ראש ומאי ניהו חשבונות, ור"ל דאף דמצד הדין הזמנה כזו שהוא לפי שעה לאו מילתא היא מ"מ אין לנהוג בה קלות ראש של חשבונות, וכ"ש שחוק והיתול. ולענין אכילה ושתייה ושאר תשמישין משמע שאין להחמיר בזה. אבל משמע שלא אמר דבריו אלא בבית הכנסת שאינו אלא זמני ולא שעשו כן לקביעות.

כיסוד האמרי יושר מבואר גם בשו"ת (אגרות משה אורח חיים חלק ב סימן מד) שדן באלו מקומות שיודעים לא עלינו שבתי הכנסיות ימכרו כשהיהודים יאלצו לעזוב השכונה, האם יכולים לבנות בית הכנסת בלי שיקדשו אותו כלל.

הגרמ"פ דן באריכות שיש מצוה דרבנן של "ועשו לי מקדש" בבנין בית הכנסת, וזה לא שייך בהתנו שאין בונין אותו כלל לביהכ"נ לקיים מצות בנין מקדש מעט, אלא לבנין חול בעלמא, ומה שיתפללו וילמדו שם יהיה רק כמתפללין ולומדין בבית חול ממש דזה לא נקדש כלל. אבל כתב כשיש צורך שלא לבנותו לקדושה כעובדא של כתר"ה מחמת שידעו שהוא רק לזמן קצר, משום שהיהודים חשבו להפנות משם ויבואו לשם נכרים, היו מותרין שלא להקדישו לביהכ"נ ואולי גם אסורין להקדישו כדי שלא יבוא ח"ו לבזיון כשיתפנו היהודים משם, והיו אנוסים מלקיים מצות בנין מקדש מעט. עכ"פ כיון שלמעשה התנו שלא

יהיה כלל בקדושת ביהכ"נ אלא בנין חול בעלמא ל"לייבערי" (library) אין לו דיני ביהכ"נ כלל, וממילא אין לו אף הדין שאסור למכור ביהכ"נ אף בזט"ה להד' דברים. ובשם הדברי חיים ראיתי שלכן אצל החסידים קורין לבית הכנסת "שטיבל" (שתרגומו בית) משום שהיות ואוכלים ושותים ושמחים בבית הכנסת, אז כדי שלא יעברו להדיא לא מקדשים הבית הכנסת, וכדי להדגיש את זה לא קורין לו בית הכנסת אלא שטיבל. אבל לפי"ז לא יקיימו המצוה דרבנן של עשיית מקדש מעט.